

Araştırma Makalesi

TÜRKİYE'DE SAKİN ŞEHİR HAREKETİNE ÜYELİK SÜRECİ VE ÜYELİĞİN ETKİLERİ

Vildan KOÇ[†], İbrahim BAZ^{††}[†] İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye^{††} İstanbul Ticaret Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İstanbul, Türkiye

vildan-koc@hotmail.com, ibaz@ticaret.edu.tr

ÖZET

Şehirlerin kendine has özelliklerinin korunarak devam ettirilmesi ve aynı zamanda yerel halkın karar alma mekanizmalarında etkin rol oynaması ile kendi yaşam biçimini belirleyerek korumasını amaçlayan Sakin Şehir Hareketi, kalabalık ve tek tip şehirleşmeye tepki olarak 1999 yılında İtalya'da ortaya çıkmıştır.

Sakin Şehir Hareketi, kısa bir süre içinde alternatif bir şehir ve yaşam modeli olarak 30 ülkede 252 üyeye ulaşarak kendini tüm dünyaya kabul ettirmiştir. Gördüğü ilgi ve yayılma eğiliminden dolayı farklı alanların uzmanlarınca değişik açılardan ele alınmıştır. En önemli hedefi yerel toplumun ve ziyaretçilerinin yaşam kalitesini yükseltmek olan sakin şehirlerin sayısı her geçen gün artmış ve artık Sakin Şehir Hareketi uluslararası bir ağ haline gelmiştir.

Ülkemizde Sakin Şehir Hareketi kriterlerine uygun veya uygun hale getirilmesi kolaylıkla sağlanabilecek olan şehirlerin tespit edilerek bu yaklaşımın uygulanması, sayısız tarihi ve kültürel zenginliğine sahip şehirlerimizin kapılarını tüm dünyaya aralayacaktır.

Bu çalışmada, Türkiye'deki sakin şehirler ele alınmış olup, Sakin Şehirler Hareketine üye olmayı düşünen diğer şehirlere yol gösterici olması amacıyla, sakin şehir olma kriterlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde ve sonrasında karşılaşılması muhtemel hususlar tüm yönleriyle incelenip ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sakin şehir, yavaş şehir, Türkiye

PROCESS AND EFFECTS OF CITTASLOW MOVEMENT MEMBERSHIP IN TURKEY

ABSTRACT

The Cittaslow movement arose in Italy as a reaction to crowded and standardized urbanization in 1999. The movement spread around the world shows up as an alternative city and life model in a short period. Cittaslow Movement has now reached 252 members in 30 countries and became an international network.

In our country, cities that meet the criteria of Cittaslow Movement or who can easily meet these criterias should be identified. The adoption of this approach will open the gates of our cities with numerous historical and cultural values to the whole world.

In this study, quiet town in Turkey is discussed, quiet town in order to be guiding to other cities considering being a member of the Movement, in the process of realization of the quiet town that criteria and possible issues to be faced in the post has been demonstrated examined all aspects.

Keywords: Cittaslow, slow cities, Turkey

Geliş/Received : 16.12.2019

Gözden Geçirme/Revised : 17.12.2019

Kabul/Accepted : 03.01.2020

1. GİRİŞ

Doksanlı yıllarda kimliği şekillendiren olgulardan biri olan mekansal tasarımın coğrafya, kültür ve kimlik temalarıyla bütünleşmesine rağmen küreselleşmeye bağlı olarak günümüz kentleri birbirine benzemeye başlamış ve tüketim hızı giderek artmıştır. (Odabaş, 2012). Bunun sonucunda yeme içmeden ticarete, turizmden, ekonomiyeye, ulaşımdan, haberleşmeye kadar yaşamın her alanında hızlı bir tempo içerisine girilmiştir. Bu koşullara uyum sağlama çabasında olan insan; gerek kendisini gerekse yaşadığı çevreyi aynılaştırarak ve standartlaştırarak bir çok anlamda özgünlüğü yitirmiş kentler içerisinde yaşamak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda, yaşam kalitesini zayıflatan hızın azaltılması ve yerel karakterin ön plana çıkarıldığı yaşanabilir kentler için sakin şehir hareketi önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Küreselleşmenin yarattığı tek tip ve merkezîyetçi yapılanmanın karşısında “yerellik” yeniden şekillenirken, kentler ve dolayısıyla yerel yönetimler, yeni işlevler kazanmaktadır (İBB vd.1996).

Küreselleşmenin kentler üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldırabilmek; yerel değerleri korumak, insanları üretime teşvik etmek ve kent yaşamında sürdürülebilirliği sağlamak gibi amaçlarla “Sakin Şehir Hareketi” ortaya çıkmıştır. 1990’ların sonunda İtalya’da ortaya çıkan hareket bugün dünyanın dört bir yanında üyesi olan bir belediyeler birliği halini almıştır.

Dünyada ve Türkiye’deki Sakin Şehirler için; yerel kimliğin güçlenmesi, yerel değerlerin ön plana çıkarılması, yerel ekonominin canlanması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi gibi pek çok kazanım sağladığını söylemek mümkündür. Ayrıca yerel ve ulusal düzeyde de uzun vadeli pek çok katkısı olmaktadır. (Topal vd., 2016).

Bu çalışmada öncelikle tarihsel süreç içerisinde sakin şehir hareketinin gelişimi incelenmiştir. Sakin Şehir hareketinin ortaya çıkış serüveni, sakin şehir üyelik süreci ve sonrasında gerekli kriterler yerine getirilirken Türkiye’de karşılaşılan genel sorunlar, oluşan politikalar ve sonuçlar araştırılıp, incelenmiş, tespitler yapılmış ve açıklanmıştır.

2. SAKİN ŞEHİR HAREKETİ

İtalyanca citta (şehir) ve İngilizce slow (yavaş) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen “Cittaslow-Yavaş Şehir-Sakin Şehir” terimi ve hareketi İtalya kaynaklı olup, küresel hale dönüşmüş bir belediyeler ağıdır.

Sakin Şehir Hareketinin ortaya çıkışı slow food (yavaş yemek) hareketine dayanmakla birlikte, Greve in Chianti’nin eski Belediye Başkanı Paolo Saturnini’nin vizyonu doğrultusunda, 1999 yılında kendini göstermiştir. Paolo Saturnini yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla şehirlerin kendilerini değerlendirmeleri ve farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini, ulusal boyuta taşımıştır. Paolo Saturnini’nin idealleri kısa zamanda Belediye Başkanları ve yavaş yemek hareketi Başkanı Carlo Petrini tarafından da benimsenmiştir (Cittaslow Türkiye, 2019).

Sakin Şehir adayı olan şehirlerin yalnızca geleneksel yerel sanat ve el sanatlarını desteklemeyle değil aynı zamanda ürünleri bölgeye özgünlüğü ve kimliğini veren modern endüstrileri desteklemeye de bağlı olması gerekir. Yapılı çevrelerinin ayırt edici karakterinin korunmasına da önem vermeli ve ağaç dikmeye, daha fazla yeşil alan yaratmaya, bisiklet yollarını ve yaya caddelerini arttırmaya, meydanları reklam panolarından ve neon reklamlardan uzak tutmaya, araba alarmlarını yasaklamaya, gürültüyü azaltmaya ve kirlilik, ışık ve hava kirliliğini azaltmaya, alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeye, toplu taşımayı iyileştirmeye ve yeni gelişmelerle çevre dostu mimariyi teşvik etmek gibi şehrin özelliklerini ve huzurunu ortaya çıkaracak uygulamalara söz vermeleri beklenmektedir. Ayrıca bu Hareket, ISO 9000’in bünyesindeki yönetim standartlarına ve ISO 14000’in çevre yönetim ve izleme standartlarına bağlıdır. (Knox ve Mayer, 2013)

Sakin şehir hareketinin amaçlarına ulaşmak, ilk etapta, şehir belediye başkanı tarafından hareketin ilkelerine güçlü bir bağlılık gerektirir. Uzun vadede başarı, sakin şehir ideallerini destekleyen şehir yönetimi, yerel işletmeler ve bölge sakinlerinin ittifakını içeren yeni bir politik dinamik geliştirmeye bağlıdır.

Kentlerin tasarımı ve planlaması için öne çıkarılan bu alternatif gelişim düşüncesi sürdürülebilir yerel kalkınmayı ve dolayısıyla yerel halkın yaşam kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. (Donat, 2016). Yani, insanların birbirleriyle rahatça iletişim kurabildikleri, sosyalleşebildikleri, doğasına, kültürel miraslarına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkarak sürdüren, kendine yeten ve bununla birlikte altyapı sorunlarını çözmüş, yenilenebilir

enerji kaynakları kullanan, teknolojinin getirdiği kolaylıklardan yaralanan bir kent oluşturma idealiyle hareket edilmektedir. (Cittaslow, 2019). Sakin şehir hareketinde hızlı yaşamın olumsuzluklarına karşın ideal bir yaşam kalitesi kastedilmektedir.

Sakin şehir ağına dünya üzerinde 30 ülkeden 252 şehir dahil olmuştur. Ayrıca 20 ulusal ölçekte yavaş şehir ağı kurulmuştur. (Bir ülkede üç yavaş/sakin şehir olması durumunda ulusal sakin şehir ağı kurulabilmektedir) (Şekil 3).

Türkiye’de on yedi sakin şehir bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; Seferihisar/İzmir (2009), Gökçeada/Çanakkale (2011), Akyaka/Muğla (2011), Taraklı/Sakarya (2011), Yenipazar/ Aydın (2011), Yalvaç/Isparta (2012), Vize/Kırklareli (2012), Perşembe/Ordu (2012), Halfeti/ Şanlıurfa (2013), Şavşat/Artvin (2015), Uzundere/Erzurum (2016), Eğirdir/Isparta (2017), Gerze/Sinop (2017), Göynük/Bolu (2017), Mudurnu/Bolu (2018), Köyceğiz/Muğla (2019) ve Ahlat/Bitlis (2019) şeklindedir.

2009 yılında Türkiye’de ilk olarak sakin şehirler ağına katılan Seferihisar Belediyesi; Uluslararası Cittaslow Birliği’nin Türkiye Koordinatörü durumundadır ve Türkiye’den başvuruları değerlendirmekle yükümlüdür. (Cittaslow Türkiye, 2019).

Şekil 1: Dünya Geneline Sakin Şehir Dağılımı (Cittaslow, 2019).

2.1. Sakin Şehir Logosu ve Anlamı

Kenti temsilen modern ve tarihi binaları üzerinde taşıyan turuncu renkli bir salyangoz figürü logo olarak benimsenmiştir. Yavaş gıda hareketinin de logosu olan salyangoz ile verilmek istenen mesaj şu şekilde açıklanmaktadır. (Sırım vd. 2012) “Tarihi şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade ediyor. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden zevksiz, ruhsuz ve donuk beton bina yer alıyor. İnsanlar onun içine girdikçe daha mutsuz oluyor, şehirler beton yığınlarıyla doldukça daha yaşanılmaz oluyor” (Yalçın, 2013).

Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önünde yavaş, temkinli, emin adımlarla kararlı bir şekilde ilerleyen salyangoz ise, cüssesinden beklenmeyecek mesafeler aşmakta, belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesi olarak geçtiği yerlerde ince bir iz bırakmaktadır” (Şekil 1).

Hızlı yaşamın diğer adı olan “Amerikan tarzı” hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir sembol. Yemek kültüründen şehir planlamasına kadar herşeyin sakinlik ve tarihi mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiği anlatılmaktadır (Miele, 2008).

Sakin Şehir Hareketi, yavaş yemek felsefesini, şehirlerin tasarımında ve planlamasında kullanmayı amaçlayan küçük şehirlerin uluslararası bir ağı olarak ifade edilmektedir (Miele, 2008).

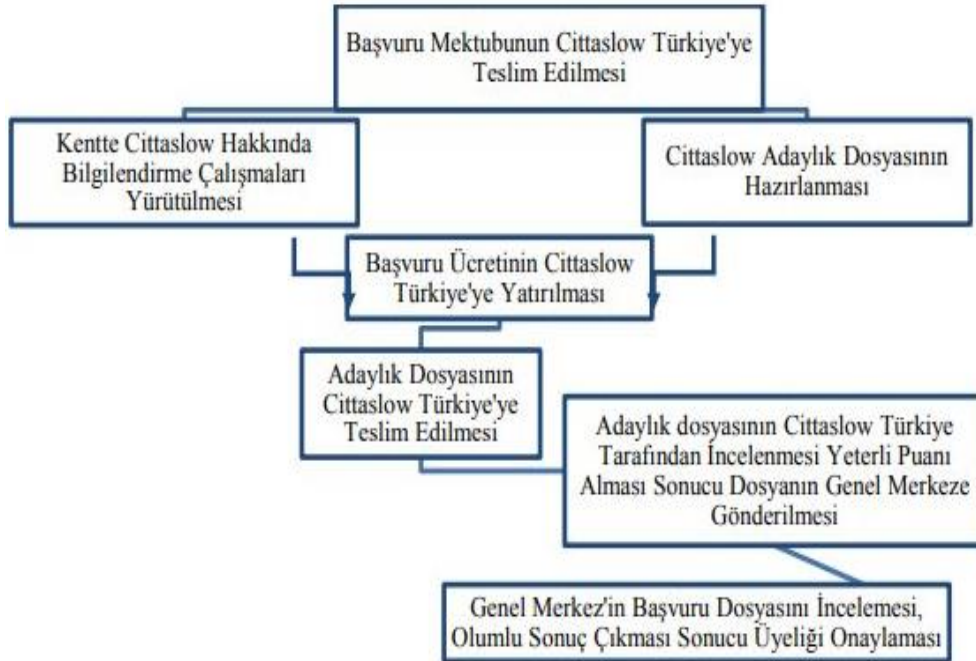
Şekil 2: Sakin Şehir Logosu (Cittaslow, 2019).

2.2. Sakin Şehir Üyelik Başvurusu

Şehirler için, ağa dâhil olmanın öncelikli koşulu nüfusun 50.000’den az olmasıdır. Bu koşulu sağlayıp, ağa dâhil olmak isteyen şehirler, varsa buldukları ülkenin sakin şehir koordinatörlüğüne, yok ise genel merkeze adaylık başvurusunda bulunmaktadır. Başvuru üzerine yetkililer adaylık değerlendirme ziyaretinde bulunmakta ve başvuruya olumlu/olumsuz bir rapor sunmaktadırlar. Adaylık başvurusu kabul edilen şehirler için, bir yıl içerisinde eksiklerin tamamlanması amaçlı hazırlık raporu düzenlenmektedir. Bir yıl sonunda gelinen aşamayı kontrol etmek amacıyla yapılan ziyaret sonucunda, olumlu bir izlenim var ise tam üyelik için süreç başlatılmaktadır.

Küçük kasabaların çoğu, “hızlı” beslenen ekonomik ve kültürel küreselleşme neticesinde, ayırt edilebilirliklerini, özgünlüklerini, mekan duygusunu, yerel mutfağı, el değmemiş doğasını ve kimliklerini kaybetme baskısı altındadır. Yavaş hareketi, bireylerin günlük yaşamlarının kalitesini yeniden değerlendirmelerini ve daha yavaş ve daha yüksek bir yaşam kalitesine dönüşümü düşünmelerini sağlamaktadır. Kasabaların sürdürülebilir durumda olması, hem sakinleri hem de metropol şehirlerin ve derin kırsal alanların ekonomik ve sosyal bütünlüğü için çok önemlidir. Bu dönüşümü, büyük şehirlere daha küçük kasabalarda elde etmek daha kolaydır.

Bu değerlendirmede 50 ve üzeri puan alan şehirlerin sakin şehir başvurusu kabul edilmektedir (Cittaslow Türkiye, 2016). Üyelik süreci Şekil 3’de gösterilmektedir.

Şekil 3: Sakin Şehir Üyelik Süreci (Yalçın, A., vd., 2013).

Ağa katılan şehirler her 5 yılda bir denetlenmektedir. Koordinasyon Kurulu, şehrin ağ içinde kalma süresine bu denetimler üzerinden karar vermektedir. Bunun yanında üyelik ücretini en az iki yıl ödememenin birlikte ihraç edilme ve sertifikanın geri alınmasıyla sonuçlanacağı belirtilmektedir. Yıllık üyelik ücreti şehir nüfusuna göre arttırılmaktadır. Örneğin, 1 ila 5 bin nüfusu olan şehirler için yıllık üyelik ücreti 750 Avro; 15-30 bin sakinli şehirler için 2,500 Euro'dur.

2.3. Sakin Şehir Üyelik Kriterleri

Tam üyelik için çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel yaşam kalitesi politikaları, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkârlara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum ve ortaklıklar olmak üzere 7 başlık altında 72 ölçüt çerçevesinde değerlendirme yapılmaktadır. (Cittaslow, 2017)

Bunlar uluslararası Cittaslow Birliği tarafından kabul edilen kriterler olup aşağıda sırasıyla verilmektedir.

Çevre Politikaları:

- Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi
- Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi
- Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
- Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması
- Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
- Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması
- Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
- Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
- Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması
- Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması
- Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi
- Biyoçeşitliliğin korunması.

Altyapı Politikaları:

- Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
- Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması
- Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri
- Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması
- Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması
- Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler
- Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik
- Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı
- Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları:

- Kentin direnci için planlama
- Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar
- Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması
- Kentsel yaşanabilirliğin artırılması
- Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması
- Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması
- Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması
- Kentin internet ağına sahip olması
- Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması
- Tele çalışmanın geliştirilmesi
- Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki
- Sosyal altyapıyı desteklemek
- Kamusal sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki

- Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi
- Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması
- Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması
- Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı

Tarımsal Turistik Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar:

- Agroekolojinin geliştirilmesi
- El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması
- Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması
- Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak
- Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması
- Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi
- Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması
- Otel kapasitelerin artırılması
- Tarımda GDO kullanımının yasaklanması
- Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı

Misafirperverlik Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar:

- İyi karşılama
- Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak
- Yavaş güzergahların mevcut olması
- Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi
- Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi
- Sağlık eğitimleri
- Yöre halkına Cittaslow’un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek
- Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı
- Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi
- Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı

Sosyal Uyum:

- Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar
- Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması
- Engelli kişilerin entegrasyonu
- Çocuk bakımının desteklenmesi
- Genç neslin istihdam durumu
- Yoksulluk
- Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti
- Farklı kültürlerin entegrasyonu
- Politikaya katılım
- Belediyenin kamu konut yatırımı
- Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti

Ortaklık:

- Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek
- Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek
- Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

3. SAKİN ŞEHİR FELSEFESİ

Küreselleşmenin etkisiyle şehirler; hızlı çalışılan, hızlı yaşanılan, üretmekten çok tüketen, kendi kendine yetmeyen yaşam alanları haline gelmiştir. Kentler, kuruluş amaçları aynı olan insanların bir arada güven içinde yaşadıkları yerler olmaktan çıkmış, insanların daha hızlı hareket etmeleri ve daha hızlı çalışmaları için tasarlanan mekanlara dönüşmüştür. İnsanların birbirlerinin sıcaklığına sığındıkları, sosyalleştikleri, el emeklerini birbirlerine sundukları, sosyal korunaklar olmaktan gittikçe uzaklaşan kentler, insanların tüketim için yaşadıkları sahneler haline almıştır.

Yaşamın hızlanması sonucu; insanlar daha hızlı yemek yemek, daha hızlı alışveriş yapmak, gidecekleri yere daha hızlı varmak için belli bir tempo içinde koşuturup durmaktadırlar. Bu yaşam tarzı bakkallar, manav, terzi gibi küçük esnaf yerine AVM'leri, çocuklarımızın oyun oynayacağı alanlar yerine otoparkları, daha çok park ve yeşil alan yerine geniş otoyolları hayatımıza sokmuştur. İnsanın en önemli değeri olan kısıtlı yaşamını sağlıksız yiyecekler, hava kirliliği, trafik, yalnızlık ve tüketimle harcaması modern yaşamın vazgeçilmezleri olarak sunulmuştur.

Popüler kültürün de desteklediği hayatı yaşamak için zamanı olmayan, işine arabasıyla hızla giden, oturup kahve içecek bir yarım saati bile olmadığı için yürürken kahvesini içen, yetişmesi gereken bir yerler olduğu için yemekten zevk almak yerine ayakta hızlı bir şekilde "beslenen", komşularını veya yerel esnafı tanımayan modern insan modelinin sürdürülebilir olmadığı ortadadır.

Bu yaşam tarzı modern insanda depresyon, kalp hastalıkları ve kanser gibi birçok hastalığa neden olmasının yanı sıra, kentleri de sürdürülemez hale getirmiştir. Hızlı yaşam tarzının oluşturduğu kentler artık kendi kendine yetmemektedir. Bu kendi kendine yetmeyen kentler de, sadece yakın çevresindeki değil, dünyanın birçok köşesindeki kaynakları, üstelik binlerce kilometre uzaklıktan getirterek yok ederken, aynı zamanda hem doğayı hem insanları tüketmektedir. İnsanların daha çok tüketmesi, bir yerden bir yere daha hızlı gitmesi için tasarlanan kentler insanları doğadan ve birbirlerinden kopartmış ve tek alternatif haline gelmiştir.

Küreselleşmenin sayısız yararı olsa da, hemen hemen her alanda birçok yerel kimliği değiştirdiği şüphesizdir. Bununla birlikte, küresel ilgi ve büyük sanayi zenginliği hedefleyen daha küçük topluluklar, onları tanımlayan yönlerini kaybetme riski altındadır.

4. TÜRKİYE'DEKİ SAKİN ŞEHİR HAREKETİ ÜYELİK SÜRECİ VE ETKİLERİ

Sakin şehir olma sürecinde karşılaşılabilecek bir çok sorun Belediyeler, sivil toplum örgütleri ve kamu kurumlarının olumlu ve destekleyici yaklaşımlarıyla krize dönüşmeden çözülebilmektedir. Ayrıca bu süreçte özellikle de medya sahip çıkmalı ve desteklemelidir.

4.1. Sakin Şehir Hareketi Sürecinde Dikkate Alınması Gereken Hususlar

Aşağıda belirtilen olumsuzluklar, sakin şehir olgusundan kaynaklanıyor gibi anlaşılmaktadır. Sakin şehir uygulamasının sürdürülebilirliğinin sağlanması da "sakin şehir" statüsünün korunması için gereklidir. Bu durumda "sakin şehir" statüsünün sürdürülebilirliğinin güçlüklerinden bahsedilebilir.

- Diğer şehirlerden göç eden nüfus ve gelen ziyaretçilerle birlikte yaşanan nüfus artışı ve kalabalık,
- Artan fiyat düzeyi, yaşam pahalılığı,
- Geçmişte deneyim sahibi oldukları kültürel değerlerin günümüzde kaybolmakta olması,
- Geçmişte sahip olunan rahat şehir yaşamının yerini sıkışık bir dokunun alması
- İnsanlar arasındaki güven bunalımı
- Özellikle hafta sonları trafik yoğunluğunun rahatsız edici olması, otopark sorunu yaşanması,
- Yaz dönemlerinde özellikle gününbirlikçi sayısında gözlemlenen önemli artış,
- Mevcut durumun kalabalığı kaldıramaması,
- Günlük işleyişin bozulması,
- Betonlaşmanın başlaması, inşaat ve trafik yoğunluğunun artması,
- İnsanlar için yürüyüş alanlarının azalması.
- Gürültü ve hava kirliliği oluşmaya başlaması.

- Doğal yaşamın özelliğini kaybetmeye yüz tutması,
- Tabela isimlerinde yabancı kelimelerin kullanımındaki artış
- Yörenin değer kazanmaya başlamasıyla yapılaşmanın artması ve beraberinde getirdiği arsa fiyatlarındaki artış,
- Ev kiralarının artması
- Çocukların daha kalabalık sınıflarda ders yapmak zorunda kalması

Ortaya çıkan kalabalık ya da kültürel bozulma gibi problemler her zaman sakın şehir olmakla doğrudan ilgili de olmayabilir. Yerel yönetimlerin önceki yıllarda geliştirmiş olabileceği başka planlama faaliyetleri de benzer sonuçlar doğurabilmektedir (Coşar, 2014).

4.2. Sakin Şehir Olmanın Sağladığı Katkılar

Yöre halkının, sakın şehir üyeliğinin kabul edilmesinden sonra beraberinde getirdiği değişimi nasıl algıladıklarını üç şekilde ekonomik, tanıtım ve kültürel açıdan ele almak mümkündür.

Sakin şehir olgusunun uygulamaya konulmasıyla birlikte, genel olarak sağladığı katkılar alt başlıklar halinde şu şekilde özetlenebilir:

- Yörenin tanıtımının yapılması,
- Yapılan reklamların getirdiği kazanımlar,
- Turizm hareketlerinin sadece yılın belirli dönemlerinde değil, yıl boyu görülmeye başlanması,
- Yörenin yerli ve yabancı ziyaretçilerin akınına uğraması,
- Özellikle emekli kesimin yaşamak için yerleşmeyi tercih etmesi,
- Yörede çekilen dizi-film sayısında artış olması,
- Düzenlenen sosyal ve kültürel etkinliklerin artması (konser, festival vb.),
- Çevre düzenlemesine ve altyapıya önem verilmesi (yol, kaldırım ve evlerin bakımı; elektrik kabloların yer altına alınması vb.),
- Yörede binaların değerinin artması,
- Yat limanı ve benzeri gerekli yeni işletmelerin açılması sonucunda istihdamın artması,
- Yerelde istihdam alanlarının yaratılması,
- Dışarıdan gelen girişimci sayısındaki artış,
- Müşteri olarak daha fazla insan gelmesi ve halkın gelirinin artması,
- Halkın üretime teşvik edilmesi ve elde edilen gelirin artmasıyla birlikte yaşam kalitesinin de artması.
- Üretici pazarı ve yöresel pazarların kurulması ve bu pazarların çok ilgi görmesi, özellikle bu pazarların kurulduğu günlerde, çevreden çok fazla ziyaretçi geldiği görülmekte,
- Organik üretimin ve pazarın teşvik edilmesi,
- Arkeolojik kazılar yapılmaya başlanması.
- Plajlara mavi bayrak alınması.
- Daha önceden tutucu olan halkın kabuğundan çıkıp, sosyalleşmesi ve yaşama bakış açısının değişmesi,
- El emeğinin değer kazanması,
- Ev hanımlarının çalışmaya başlaması,
- Halkın çevre temizliği bilincini kazanması.

5. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Sakin şehir temel felsefesi "yavaş yaşam, insanların hayattan zevk alarak ve yaşadığı anın farkında olarak hayatını devam ettirmesini öngörmektedir". Sakin şehir hareketi ülkemizin de içinde yer aldığı ve dünyadaki bir çok şehri kapsayan bir birlik haline dönüşerek uluslar arası bir ağ oluşturmuştur. Bu kapsamda, aşağıda sakın şehir hareketinin temel amacı olan özgün ve yaşam kalitesi yüksek kentlerin ortaya çıkarılması ve devamlılığı için birtakım çözüm önerileri sunulmuştur.

- Çocukların yerel ürün üretimi ve tüketimi konusunda bilinçlendirilmesi için çocuk eğitimcileri ile iş birliğine gidilmelidir. Bu konunun çocukların zihninde olumlu algılanması için; çocuklara yönelik tiyatro eğitimi, korolar, çevre koruma dernekleri, en iyi çevreci, vb. gruplar oluşturulmalıdır.
- Okul kantini ve kamusal alanlarda yerel ürünlerin yer alması sağlanmalıdır. Küçük çocukların öğrenim gördüğü okullarda özellikle zararlı içecekler yerine yerel üretim içecek satışı teşvik edilmelidir.
- Yönetimlerin, küçük çocukların yerel üretim bilincini yaratmak için küçük yerel üretim bahçeleri oluşturması gerekmektedir. Bu sayede hem çocuklar yerel ürünleri tanıyıp üretim yapmayı öğrenecek hem de atıl alanlar üretim ve eğitim amacı ile kullanılabilir.
- Kamu kurum ve kuruluşlara ait açık alanların (okul, üniversite kampüsü, araştırma kurumları bahçeleri vb.) bir bölümünün sebze meyve bahçesi olarak değerlendirilmelidir.
- Gençlerin iş olanaklarını arttırmak üzere yerel yemek üretimi konusunda eğitim verilmelidir. Günümüzde aşçılık kabul gören meslekler arasında yer almaktadır.
- Gençlerin aşçılık, bal üretimi, zeytincilik, zeytinyağı vb. ürün üretmeleri meslek sahibi olmalarına yardımcı olacak ve büyük kentlere göç edilmesinin engellenmesini sağlayacaktır.
- Yerel ağaç türlerinin sayısının artırılması amacı ile özel sektör teşvik edilmelidir. Bu konuda yerel yönetim fidan üretebilir ve ücretsiz fidan dağıtabilir.
- Turizmin teşvik edilmesiyle ortaya çıkacak yeni yapısal öğelerin mevcut sivil mimari özellikleri yansıtması ve bu kapsamda klasik veya modern tasarımlı konaklama alanları yerine, yerel dokuya uygun butik otel ve pansiyonlar tasarlanmalı, yöresel yemek kültürünün sunulduğu restoranlar oluşturulmalıdır.
- Hayvancılığın korunması ve özendirilmesi için çeşitli etkinlikler kapsamında üretimin sergilenmesi gerekmektedir.
- Yöresel ve organik ürünlerin üretimi teşvik edilmelidir. Yöresel ve organik ürünlerin pazarlandığı mekanlar oluşturulabilir, yerel ürünlerin tanıtımı için yapılan küçük çaplı yemek yarışması, köy pazarları, yol kenarı standları, yemek festivalleri, şenlikler, panayır vb. etkinlikler birleştirilerek daha büyük organizasyonlar haline dönüştürülebilir. Bu sayede oluşan sinerji sayesinde daha etkili tanıtım ve ziyaretçi artışı sağlanabilir.
- Yerel yönetimler, yöre kadınlarının üretimde bulunabilmeleri için imalathane kurup bunları kadınların kullanımına sunabilir. Bu sayede kadınların işgücüne katılımı sağlanabilir. Hanelerin gelirleri artırılabilir.
- Yerel yönetimler yerel ürün üretimi konusunda kurulan derneklerin sayısının ve etkinliğinin artırılması için gereken önlemleri almalıdırlar. Kurulan derneklerin birbiri ile ortak çalışmasını sağlamak yerel yönetimlerin alacağı önlemler sayesinde olacaktır.
- Kaybolmaya yüz tutmuş gıda ürünlerine ait tohumların çoğaltılması ve halka verilmesi ile yerel ürün üretiminde artışlar sağlanabilir. Yerel yönetimler özellikle tohum üretim ve dağıtım konusunda öncülük etmelidirler.
- Yerel üretim yerel kalkınma demektir. Slow Food çalışmaları küçük kentlerde yaşayan sakinlerin gelir elde etmeleri ve kentlerine sahip çıkmaları önemli avantajlar sağlamaktadır.
- Yaya öncelikli yolların ve alanların tasarlanması, bisiklet yollarının tasarlanması ve toplu taşıma araçlarının kullanılması özendirilmelidir.
- Geleneksel mimari yapı korunmalı ve yeni yapılacak yapılarda özgün kimlik sürdürülmeli, tasarımlarda doğal bitki dokusunda yer alan yerli türlerin kullanılması teşvik edilmeli, yapıların tasarımında iklim koşullarının (güneşlenme, rüzgar yönü ve hızı, yağış durumu vb.) öncelikli olarak dikkate alındığı yaşam alanları oluşturulmalıdır. Görsel yönden kent estetiğinde olumsuz etki yaratacak kent donatıları, kentin kimliğine uygun bir şekilde tasarlanmalı ve uygun alanlara yerleştirilmelidir. Ayrıca planlama, tasarım ve uygulama süreçlerine halkın katılımı sağlanmalıdır.
- Ekolojiyi temel alan kendi kendine yeten kentler oluşturulmalıdır (yağmur sularının tarımsal amaçlı sulamada kullanılması, rüzgar tribünleri ile enerji üretiminin sağlanması, güneş enerjisi panelleri ile aydınlatmada kullanılmak üzere enerji elde edilmesi ve sıcak su temini, uygun malzeme seçimi ile ısı ve ses yalıtımının sağlanması vb.). Gürültü kirliliğine neden olabilecek her türlü olumsuz etken engellenmelidir.
- Kent imajı oluşturularak markalaşma sağlanmalı, yerel kimlik değerleri logolarla ön plana çıkarılmalıdır.
- Kent duvarlarında kent kimliğini yansıtan kompozisyonlar grafiti sanatı ile buluşturulmalı, kent sokaklarında kentin karakterini yansıtan öğeler (resim, heykel vb.) sergilenerek yaşatılmalı, kentlerde oluşturulacak vista noktaları ile fotoğrafçılık, resim gibi sanatsal faaliyetlerin yapılmasına olanak tanıyacak mekanlar yaratılmalıdır.
- Yöresel etkinlikler, farklı temalarla bütünleştirilmiş festivaller (müzik, kültür-sanat, tarımsal ürünler ile ilgili festivaller) ile tanıtım sağlanmalı, kenti karakterize eden değerler sinema, tiyatro gibi gösteri sanatları

ile buluşturulmalı, yerel müzik ezgileri sokak, meydan vb. kamusal mekanlarda çeşitli etkinlikler aracılığıyla kentlinin katılımı sağlanmalıdır.

6. SONUÇ

Küçük kasabaların çoğu, “hızlı” beslenen ekonomik ve kültürel küreselleşme neticesinde, ayırt edilebilirliklerini, özgünlüklerini, mekan duygusunu, yerel mutfağı, el değmemiş doğasını ve kimliklerini kaybetme baskısı altındadır. Sakin Şehir hareketi, sakinlerinin günlük yaşamlarının kalitesini yeniden değerlendirmelerini ve daha yüksek bir yaşam kalitesine geçmelerini sağlar. Kasabaların sürdürülebilir durumda olması, hem sakinlerin hem de metropol şehirlerin ve kırsal alanların ekonomik ve sosyal bütünlüğü için çok önemlidir.

Sakin şehir, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile birlikte, korunarak sürdürülebilir kullanımını sağlayarak, yerel kalkınmayı destekleyen bir yaklaşımdır. Aynı zamanda sakin şehir felsefesi kentlinin fiziksel, ruhsal, sosyal yönden sağlıklı bir şekilde yaşam sürmelerinde önemli katkılar sağlayacak, kentli için o kentin yerel değerleri hakkında farkındalık oluşturacaktır.

Sakin Şehir yaklaşımının yalnızca kısa vadeli katkıları değil, uzun vadedeki yararları da düşünülmelidir. Aksi takdirde, kentler için ekonomik kaygılar güden bir oluşum olmaktan öteye gidemeyecektir.

Türkiye’de sakin şehir kavramı, sürdürülebilir “Kırsal Kalkınma Modeli” olarak uygulandığında; kırdan kente göçün önüne geçilebileceği ve hatta metropolden kırsala geri dönüşlerin yaşanabileceği görülmektedir. Dolayısıyla kırsalda yaşam kalitesinde artış olacağı ve ekonomik kalkınma gerçekleşebileceği öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bayraktar, E., Öztürk, K., ve Kocaoğlu, M. (2016). Küreselleşmeye Karşı Yereli Koruma Çabası: Sakin Şehirler. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 66-84.
- Cittaslow. (2019). Cittaslow: International Network of Cities Where Living is Good. Erişim adresi: <http://cittaslow.org>
- Cittaslow. (2017). *How To Become*. Erişim adresi: <https://www.cittaslow.org/content/how-become>
- Cittaslow Türkiye. (2019). Erişim adresi: cittaslowturkiye.org/#turkiye
- Cittaslow Türkiye. (2016). *Üyelik Süreci ve Kriterler*. Erişim adresi: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/>
- Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226 – 240.
- Donat, O. ve Yavuzçehre, P. S. (2016). Sakin Kent Hareketinin Türkiye’deki Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1480-1488.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kiptaş ve İnşaat Mühendisleri Odası. (1996). Habitat II’ye Giderken’96 İstanbul, İstanbul.
- Knox, P. ve Mayer, H. (2013). *Small Town Sustainability: Economic, Social and Environmental Innovation*. Basel: Birkhauser Springer Verlag.
- Miele. (2008). CittàSlow: Producing Slowness against the Fast Life. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Odabaş O. (2012). 1990’lı Yıllarda Türkiye’de Toplumsal Kimlik ve Cinsiyet Politikalarının Çağdaş Sanattaki Yansımaları. *İDİL Sanat ve Dil Dergisi*, 1(5), 427-443.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi ve Türkiye’nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 119-131.
- Topal, T. Korkut A. ve Kiper, T. (2016). Yerel Kimliğin Kent İle Buluşması: Cittaslow-Yavaş Şehirler. *İDİL Sanat ve Dil Dergisi*, 5(25), 1413-1430. doi: 10.7816 /idil-05-25-06.
- Yalçın, A. ve Yalçın, S. (2013). Sürdürülebilir yerel kalkınma için Cittaslow hareketi bir model olabilir mi?. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 32-41.